

رابطه اعجاز عددی قرآن و عدم تحریف

خلیل عقیلی فرج

دانشجوی دکترای دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم قم k.aghili.f@gmail.com

چکیده

یکی از جنبه های اعجاز قرآن کریم اعجاز عددی و محاسباتی آن می باشد که مورد توجه پژوهشگران قرآنی قرار گرفته است. نقش مؤثر اعجاز عددی قرآن کریم در ایجاد ارتباط بین اهل علم و آیات الهی و افزایش مطالعات میان رشته ای در این حوزه اهمیت این موضوع را دو چندان می کند. در این پژوهش با ایجاد ارتباط منطقی بین اعجاز و شگفتی های عددی قرآن و موضوع عدم تحریف، و ارائه نمونه ای از اعجاز عددی قابل محاسبه و اعتبارسنجی و بیان روشن تر ارتباط این گونه از اعجاز قرآن با موضوع عدم تحریف با تکیه بر نمونه بیان شده، این نتایج حاصل می گردد که اولاً این موضوع به عنوان شاهد مثالی دقیق و قابل راستی آزمایی در مورد عدم تحریف قرآن قابل طرح است و در صورت تحریف قرآن بسیاری از روابط عددی میان واژه ها و عبارات آن بدست نمی آمد و ثانیاً قرآن دارای اشارات و اعجازهای علمی فراوان می باشد که می تواند در فهم دقیق تر آیات، تولیدات و نظریه پردازی های علمی مفید واقع شود.

کلید واژگان: اعجاز عددی، تحریف، قرآن

در دنیای امروز که سوالات و شبهات فراوانی با هدف کم رنگ کردن آموزه های قرآنی و خدشه وارد کردن به سلامت و پاسخگویی این کتاب بزرگ به مسائل روز انسان، در متن جامعه رواج دارد، نمی توان انتظار داشت که همه مخاطبان این فکرهای مسموم، به منابع مرتبط و پاسخگوی سوالاتشان دسترسی داشته و حتی توانایی علمی یا انگیزه مراجعه به آنان را داشته باشند. در نتیجه یکی از راه های ایجاد انگیزه و جذب محققان جهت فعالیت های علمی دقیق و مولد در حوزه قرآن کریم، می توان بیان شگفتی های علمی و خصوصا عددی آیات وحی باشد. در این پژوهش ابتدا مفهوم واژه های اعجاز و تحریف مورد بررسی قرار گرفته است. سپس موضوع اعجاز یا شگفتی عددی و نتایج بحث های مخالفان و موافقان آن طرح گردیده است. در ادامه با بیان نمونه ای از موارد اعجاز عددی و محاسباتی مناسب با هدف پژوهش، ضمن محاسبه درستی آن به بیان ارتباط آن و شگفتی های مشابه با موضوع عدم تحریف قرآن پرداخته شده است. در پایان نتایج حاصل از ایجاد این ارتباط بیان گردیده است.

۱- مفهوم شناسی

۱-۱ اعجاز

عجز در لغت به معنای ضعف و ناتوانی و مخالف استواری (ابن منظور، ۱۴۱۴ق: ۳۶۹/۵)، قدرت (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق: ۵۴۷) و زیرکی و نشاط در کارها (طریحی، ۱۳۷۵ش: ۲۴/۴) است. اعجزنی فلان یعنی از طلب و درک او عاجز شدم (فراهیدی، ۱۴۱۰ق: ۲۱۵/۱).

۱-۲ تحریف

تحریف از ریشه حرف می باشد و حرف را در لغت به گوشه و کناره معنا کرده اند (ابن منظور، ۴۱/۹) و حرف هر چیز گوشه، کرانه و مرز آن است (طریحی، ۳۶/۵). تحریف در قرآن تغییر دادن سخن از معنای آن است (فراهیدی، ۲۱۱/۳) راغب می گوید تحریف کلام به معنای آن است که آن را در گوشه ای از احتمال قرار بدهی که می توان آن را به دو وجه حمل کرد (راغب اصفهانی، ۲۲۸). نخستین بار این واژه در قرآن و سپس در احادیث به کار رفته است (نجارزادگان، ۱۳۸۴ش: ۱۷).

تحریف در اصطلاح کاری خارق العاده و همراه با تحدی است که از معارضه و مقابله سالم بماند (سیوطی، ۲۳۸/۲) خداوند آن را به دست پیامبران ظاهر می کند تا دلیلی بر صدق و راستی رسالت آن ها باشد (معرفت، ۱۳۸۶ الف: ۱۶/۴).

تحریف در اصطلاح علوم قرآنی به دو بخش اصلی «تحریف معنوی» و «تحریف لفظی» تقسیم می شود.

الف) تحریف معنوی به معنای تفسیر سخن بر خلاف مقصود گوینده آن است (نک: خویی، بی تا، ۱۹۷؛ معرفت، ۱۳۸۶ب: ۱۹؛ نجارزادگان، ۱۳۸۴ش: ۱۷)، همانطور که در آیه مبارکه «مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ» (نساء/۴۶) به آن اشاره شده است. این نوع تحریف به طور قطع در قرآن رخ داده و این موضوع مورد اتفاق همه می باشد (خویی، ۱۹۸) همچنین در روایات نیز وقوع آن اطلاع داده شده است (نهج البلاغه، خطبه ۱۷). این نوع از تحریف موضوع بحث این نوشتار نیست.

ب) تحریف لفظی به معنای کاهش، افزایش یا تبدیل کلمات، آیات و سوره ها است. البته در اینجا هم تحریف لفظی فقط به معنای نقصان مورد بحث است زیرا تحریف به معنای افزایش آیه یا سوره ای در قرآن و تبدیل آیات به آیاتی دیگر، قائلی ندارد (نک: نجارزادگان، ۱۳۸۴: ۱۸).

۲- اعجاز عددی قرآن کریم

قرآن کریم از جنبه های فراوان دارای اعجاز می باشد، مانند اعجاز بلاغی، اعجاز علمی و... یکی از جنبه های اعجاز قرآن که در دهه های اخیر با ورود رایانه و وسایل محاسباتی پیشرفته جای خود را در بحث اعجاز قرآن پیدا کرده است موضوع نظم عددی و محاسباتی می باشد. از اولین کسانی که پرده از این موضوع برداشته اند در کتاب «الاتقان فی علوم القرآن» سیوطی، رد پای این فکر دیده می شود و در رأس محققان این موضوع افرادی همچون رشاد خلیفه و عبد الرزاق نوفل و ... هست (نک: رضایی اصفهانی، ۱۳۸۱ش، ۲۱۷). محققان قرآنی مقالات و یافته های فراوانی را به عنوان اعجاز عددی، نظم ریاضی و شگفتی های محاسباتی قرآن ارائه داده اند. نکته قابل توجه این که قطعا تعدادی از این مدعاها به دلایل مختلفی مانند داشتن مثال نقض یا قابل محاسبه و ارزیابی نبودن، نمی توانند اعجاز عددی قرآن محسوب شده و مورد استناد پژوهش ما قرار گیرند. اما بخشی از این روابط کشف شده دارای قابلیت محاسبه و اثبات بوده و می توانند پایه این مقاله را تشکیل دهند. این موضوع موجب اختلاف صاحب نظران علوم قرآنی در موضوع اعجاز یا شگفتی بودن این یافته ها گردیده است (نک: پهلوان، ۱۳۸۸، ۵۷-۷۶). استاد رضایی اصفهانی در کتاب «پژوهشی در اعجاز علمی قرآن» ضمن بیان اسامی و شرح نظرات موافقان و مخالفان اعجاز عددی قرآن چنین نتیجه گیری می کنند: «نظم ریاضی قرآن (در همان موارد محدودی که وجود دارد و مورد پذیرش طرفین است) یک مطلب شگفت انگیز است چرا که یک فرد امی و درس ناخوانده در طی ۲۳ سال کتابی با نظم خاص ریاضی آورده است که در حالات روانی مختلف مثل جنگ و صلح و در مکان ها و زمان های متفاوت آورده شده است. (نه مثل یک دانشمند فارغ از همه چیز که در یک کتابخانه، با آرامش، کتابی منظم تدوین می کند) و مطالبی عالی و همراه با فصاحت و بلاغت در آن وجود دارد» (رضایی اصفهانی، ۳۳۱). از میان موارد فراوان بیان شده از اعجاز و شگفتی های عددی قرآن (نک: مؤدب، ۱۳۹۰، ۲۰۰ تا ۲۱۰)، یک یافته را به عنوان نمونه مناسب با موضوع این پژوهش انتخاب کرده و ضمن محاسبه و بررسی درستی ادعا، رابطه آن را با موضوع عدم تحریف بررسی خواهیم کرد.

۱-۲ اعجاز ریاضی زوج و فرد در قرآن

یکی از معجزات عددی قرآن، اعجاز زوج و فرد شماره سوره ها و تعداد آیات هر سوره است (جم نشان، ۱۳۷۵، ۹۹ تا ۱۰۷). اگر شماره هر سوره در ترتیب مصحف امروزی قرآن را با تعداد آیات آن جمع کنیم، حاصل در ۵۷ مورد زوج و در ۵۷ مورد فرد خواهد بود.

جدول شماره ۱، جدول زوج ها

ردیف	نام سوره	شماره سوره	تعداد آیه	جمع تعداد آیات و شماره سوره
۱	فاتحه	۱	۷	۸
۲	بقره	۲	۲۸۶	۲۸۸
۳	نساء	۴	۱۷۶	۱۸۰
۴	توبه	۹	۱۲۹	۱۳۸
۵	هود	۱۱	۱۲۳	۱۳۴
۶	رعد	۱۳	۴۳	۵۶
۷	ابراهیم	۱۴	۵۲	۶۶
۸	حجر	۱۵	۹۹	۱۱۴
۹	نحل	۱۶	۱۲۸	۱۴۴
۱۰	اسرا	۱۷	۱۱۱	۱۲۸
۱۱	کهف	۱۸	۱۱۰	۱۲۸
۱۲	حج	۲۲	۷۸	۱۰۰
۱۳	نور	۲۴	۶۴	۸۸

١٠٢	٧٧	٢٥	فرقان	١٤
١٢٠	٩٣	٢٧	نمل	١٥
١١٦	٨٨	٢٨	قصص	١٦
٩٨	٦٩	٢٩	عنكبوت	١٧
٩٠	٦٠	٣٠	روم	١٨
٦٢	٣٠	٣٢	سجده	١٩
١٠٦	٧٣	٣٣	احزاب	٢٠
٨٨	٥٤	٣٤	سبا	٢١
٨٠	٤٥	٣٥	فاطر	٢٢
١٢٦	٨٨	٣٨	ص	٢٣
١١٤	٧٥	٣٩	زمر	٢٤
١٣٢	٨٩	٤٣	زخرف	٢٥
٨٢	٣٧	٤٥	جاثيه	٢٦
١٥٢	٩٦	٥٦	واقعه	٢٧
٨٦	٢٩	٥٧	حديد	٢٨
٨٠	٢٢	٥٨	مجادله	٢٩
٧٤	١١	٦٣	منافقون	٣٠
٨٢	١٨	٦٤	تغابن	٣١
٧٨	١٢	٦٦	تحریم	٣٢
١٢٠	٥٢	٦٨	قلم	٣٣
١١٤	٤٤	٧٠	معارج	٣٤
١٠٠	٢٨	٧٢	جن	٣٥
١٣٠	٥٦	٧٤	مدثر	٣٦
١١٨	٤٠	٧٨	نبأ	٣٧
١٢٢	٤٢	٨٠	عبس	٣٨
١١٠	٢٩	٨١	تکویر	٣٩
١٠٦	١٩	٨٧	اعلی	٤٠
١١٤	٢٦	٨٨	غاشیہ	٤١
١١٠	٢٠	٩٠	بلد	٤٢
١٠٦	١٥	٩١	شمس	٤٣
١٠٤	١١	٩٣	ضحی	٤٤
١٠٢	٨	٩٤	شرح	٤٥
١٠٢	٥	٩٧	قدر	٤٦
١٠٦	٨	٩٨	بینہ	٤٧
١١٢	١١	١٠١	قارعه	٤٨
١١٠	٨	١٠٢	تکائر	٤٩
١٠٦	٣	١٠٣	عصر	٥٠
١١٠	٥	١٠٥	فیل	٥١
١١٠	٤	١٠٦	قریش	٥٢
١١٤	٧	١٠٧	ماعون	٥٣

۱۱۶	۵	۱۱۱	مسد	۵۴
۱۱۶	۴	۱۱۲	اخلاص	۵۵
۱۱۸	۵	۱۱۳	فلق	۵۶
۱۲۰	۶	۱۱۴	ناس	۵۷
۶۲۳۶	جمع			

همانطور که مشاهده می شود، اگر اعداد ستون پنجم را که حاصل های زوج جمع تعداد آیات و شماره هر سوره است را با هم جمع کنیم، حاصل ۶۲۳۶ می شود. در تعداد آیات قرآن اختلافاتی وجود دارد، ولی عدد صحیح آیات، طبق روایت کوفیین که صحیح ترین و قطعی ترین روایات است، ۶۲۳۶ آیه است که از مولی امیر مؤمنان علیه السلام روایت شده است. و اکنون عدد آیات قرآن در مصحف شریف همین رقم است. این شمارش، مبنی بر آن است که «بسم الله الرحمن الرحيم» در سوره حمد یک آیه محسوب شود و در دیگر سوره ها آیه مستقل به حساب نیامده باشد. (نک: معرفت، ۱۳۸۶، بخش عدد سوره ها و آیات قرآن).

اعمال همین روند محاسباتی در جدول فردها نیز نتیجه ای جالب در بر دارد:

جدول شماره ۲، جدول فردها

ردیف	نام سوره	شماره سوره	تعداد آیه	جمع تعداد آیات و شماره سوره
۱	آل عمران	۳	۲۰۰	۲۰۳
۲	مائده	۵	۱۲۰	۱۲۵
۳	انعام	۶	۱۶۵	۱۷۱
۴	اعراف	۷	۲۰۶	۲۱۳
۵	انفال	۸	۷۵	۸۳
۶	یونس	۱۰	۱۰۹	۱۱۹
۷	یوسف	۱۲	۱۱۱	۱۲۳
۸	مریم	۱۹	۹۸	۱۱۷
۹	طه	۲۰	۱۳۵	۱۵۵
۱۰	انبیا	۲۱	۱۱۲	۱۳۳
۱۱	مؤمنون	۲۳	۱۱۸	۱۴۱
۱۲	شعراء	۲۶	۲۲۷	۲۵۳
۱۳	لقمان	۳۱	۳۴	۶۵
۱۴	یس	۳۶	۸۳	۱۱۹
۱۵	صافات	۳۷	۱۸۲	۲۱۹
۱۶	غافر	۴۰	۸۵	۱۲۵
۱۷	فصلت	۴۱	۵۴	۹۵
۱۸	شوری	۴۲	۵۳	۹۵
۱۹	دخان	۴۴	۵۹	۱۰۳
۲۰	احقاف	۴۶	۳۵	۸۱
۲۱	محمد (ص)	۴۷	۳۸	۸۵
۲۲	فتح	۴۸	۲۹	۷۷
۲۳	حجرات	۴۹	۱۸	67

۹۵	۴۵	۵۰	ق	۲۴
۱۱۱	۶۰	۵۱	ذاریات	۲۵
۱۰۱	۴۹	۵۲	طور	۲۶
۱۱۵	۶۲	۵۳	نجم	۲۷
۱۰۹	۵۵	۵۴	قمر	۲۸
۱۳۳	۷۸	۵۵	رحمن	۲۹
۸۳	۲۴	۵۹	حشر	۳۰
۷۳	۱۳	۶۰	ممتحنه	۳۱
۷۵	۱۴	۶۱	صف	۳۲
۷۳	۱۱	۶۲	جمعه	۳۳
۷۷	۱۲	۶۵	طلاق	۳۴
۹۷	۳۰	۶۷	ملک	۳۵
۱۲۱	۵۲	۶۹	حاقه	۳۶
۹۹	۲۸	۷۱	نوح	۳۷
۹۳	۲۰	۷۳	مزل	۳۸
۱۱۵	۴۰	۷۵	قیامه	۳۹
۱۰۷	۳۱	۷۶	انسان	۴۰
۱۲۷	۵۰	۷۷	مرسلات	۴۱
۱۲۵	۴۶	۷۹	نازعات	۴۲
۱۰۱	۱۹	۸۲	انفطار	۴۳
۱۱۹	۳۶	۸۳	مطففین	۴۴
۱۰۹	۲۵	۸۴	انشقاق	۴۵
۱۰۷	۲۲	۸۵	بروج	۴۶
۱۰۳	۱۷	۸۶	طارق	۴۷
۱۱۹	۳۰	۸۹	فجر	۴۸
۱۱۳	۲۱	۹۲	لیل	۴۹
۱۰۳	۸	۹۵	تین	۵۰
۱۱۵	۱۹	۹۶	علق	۵۱
۱۰۷	۸	۹۹	زلزله	۵۲
۱۱۱	۱۱	۱۰۰	عادیات	۵۳
۱۱۳	۹	۱۰۴	همزه	۵۴
۱۱۱	۳	۱۰۸	کوثر	۵۵
۱۱۵	۶	۱۰۹	کافرون	۵۶
۱۱۳	۳	۱۱۰	نصر	۵۷
۶۵۵۵	جمع			

در این جدول نیز اگر اعداد ستون پنجم را که حاصل های فرد جمع تعداد آیات و شماره هر سوره است را با هم جمع کنیم، حاصل ۶۵۵۵ می شود. شگفتی این مطلب وقتی مشخص می گردد که اگر اعداد ۱ تا ۱۱۴ (تعداد سوره های قرآن) را با هم جمع کنیم، حاصل (مجموع تصاعد حسابی ۱ تا ۱۱۴) مقدار ۶۵۵۵ خواهد شد (نک: https://fa.m.wikipedia.org/wiki/تصاعد_حسابی)

$$1+2+3+\dots+114 = \frac{114 \times (1+114)}{2} = 6555$$

در کنار ادعای ذکر شده که مورد امتحان دقیق مقداری مولف این پژوهش قرار گرفته و صحت و سقم آن تایید می شود، موارد بسیار دیگری نیز در مقالات و کتب مختلف می توان یافت که خبر از یک نظم و اعجاز عددی در بین آیات و سور قرآن کریم می دهند. حال اگر فرض کنیم که اگر یکی از آیات سوره ای کم شده باشد (که تنها مورد ادعای فائیلین به تحریف قرآن، تحریف به نقصان است) دیگر تمامی روابط ذکر شده از هم خواهند گسست. می توان نتیجه گرفت که چنین روابط منظم عددی و محاسباتی منوط به عدم کاهش و تغییر تعداد آیات هر سوره و حتی عدم جابجایی آیات سور قرآن است.

از مطالب بیان شده می توان نتایج ذیل را دریافت کرد:

۳- نتایج

- ۱- ادعاها و روایات بیان شده در باب کاسته شدن آیاتی از قرآن کریم، صرف نظر از مشکلات جدی روایی مانند آحاد بودن (در برابر آیات قرآن که خبر متواتر است)، دارای شاهد مثال های نقض کننده عقلی، منطقی و محاسباتی جدی مانند نظم عددی کلمات، آیات و سور قرآن است. ارتباط بین شگفتی های عددی قرآن با اینکه نمی تواند به عنوان دلیلی متقن در کنار دیگر دلایل عدم تحریف قرآن قرار بگیرد ولی می تواند به عنوان شاهد مثالی مبرهن، همه فهم و قابل محاسبه و آزمایش، یاری دهنده جدی موضوع سلامت قرآن از تحریف باشد.
- ۲- علاوه بر این، رابطه بیان شده می تواند مطالب مهم دیگری را نیز مانند توقیفی بودن آیات هر سوره، توقیفی بودن ترتیب چینش سوره ها و ... ، تحت تاثیر قرار داده و باعث ایجاد ضرورت تحقیق بیشتر در این حوزه و موضوعات دیگر در زمینه اختلافات علوم قرآنی گردد. زیرا اگر شماره یک سوره تغییر کند می تواند علاوه بر متزلزل کردن نتایج جدول های ذکر شده، بسیاری از ادعاها در زمینه شگفتی های عددی و محاسباتی قرآن را نقض کند.
- ۳- با توجه به این مطلب که نمی توان انتظار داشت همه مخاطبان قرآن کریم وارد عرصه های مطالعاتی در حوزه علوم قرآن، تاریخ قرآن، شناخت روایات صواب و نا صواب و ... شوند و به یافتن پاسخ سوالات و شبهات احتمالی خود باشند، بیان ارتباط ساده بین اعجاز و شگفتیهای عددی قرآن با موضوع عدم تحریف می تواند راهی موثر در مسیر شکاکیت زدایی و ایجاد اطمینان درباره آموزه های قرآن در بین همه اقشار جامعه باشد.

منابع و مؤاخذ

- ۱- قرآن کریم
- ۲- ابن منظور، محمد بن مکرم، (۱۴۱۴ق)، لسان العرب، دار صادر، بیروت: سوم
- ۳- پهلوان، منصور، سعید شفیعی، (۱۳۸۸)، «ارزیابی و نقد نظریه اعجاز عددی قرآن کریم»، دو فصلنامه پژوهش های قرآن و حدیث، پاییز و زمستان ۱۳۸۸ (شماره سوم)
- ۴- جم نشان، کورش، (۱۳۷۵)، «اعجاز ریاضی زوج و فرد در قرآن کریم»، بینات، سال سوم (شماره ۱)
- ۵- خوبی، ابوالقاسم، (بی تا)، البیان فی تفسیرالقرآن، دارالزهراء، بیروت
- ۶- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (۱۴۱۲ق)، المفردات فی غریب القرآن، تحقیق صفوان عدنان داودی، دارالعلم الدارالشامیه، دمشق بیروت
- ۷- رضایی اصفهانی، محمد علی، (۱۳۸۱ش)، پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، کتاب مبین، رشت، ۱۳۸۱
- ۸- طریحی، نجم الدین، (۱۳۷۵ش)، مجمع البحرین، تحقیق سید احمد حسینی، کتابفروشی مرتضوی، تهران: سوم
- ۹- علی بن ابی طالب(ع)، نهج البلاغه
- ۱۰- فراهیدی، خلیل بن احمد، (۱۴۱۰ق)، کتاب العین، انتشارات هجرت، قم: دوم
- ۱۱- معرفت، محمد هادی، (۱۳۸۶ش)، التمهید فی علوم القرآن، تمهید، قم
- ۱۲- معرفت، محمد هادی، (۱۳۸۶ش)، صیانه القرآن من التحریف، تمهید، قم
- ۱۳- معرفت، محمد هادی، (۱۳۸۶ش)، علوم قرآنی، تمهید، قم: چهارم
- ۱۴- مؤدب، سید رضا، (۱۳۹۰ش)، اعجاز قرآن، المصطفی، قم: دوم
- ۱۵- نجارزادگان، فتح الله، (۱۳۸۴ش)، تحریف ناپذیری قرآن، مشعر، تهران